

Олексій Федченко
Національна академія внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри спеціальної підготовки
aleksey_fedchenko@mail.ru

ПРАКТИЧНІ НАПРЯМИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

© Федченко О., 2017

Розглядаються окремі практичні напрями запобігання і протидії корупції у системі МВС України. Проаналізовано нормативні документи та антикорупційні програми МВС України у сфері протидії корупції. Визначено недоліки, які існують у зазначеній сфері, та сформульовано пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: корупція; антикорупційна програма; Національна поліція; рівні корупції; заходи щодо запобігання і протидії корупції у системі Національної поліції.

Алексей Федченко

ПРАКТИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ У ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ

Рассматриваются отдельные практические направления предотвращения и противодействия коррупции в системе МВД Украины. Проанализированы нормативные документы и антикоррупционные программы МВД Украины в сфере противодействия коррупции. Определены недостатки, которые существуют в указанной сфере, и сформулированы предложения по их устранению.

Ключевые слова: коррупция; антикоррупционная программа; Национальная полиция; уровень коррупции; меры по предотвращению и противодействию коррупции у системе Национальной полиции.

Olexiy Fedchenko

The National Academy of Internal Affairs of Ukraine,
Ph.D.

PRACTICAL LINE IN PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN THE NATIONAL POLICE DEPARTMENTS

This article addresses some practical directions to prevent and combat corruption in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The regulations and anti-corruption programs of Ministry of Internal Affairs of Ukraine in combating corruption were analyzed. The problems that exist in this area were detected and proposals to eliminate them were formulated.

Key words: corruption; anti-corruption program; the National Police; the levels of corruption; measures to prevent and combat corruption in the National Police System.

Постановка проблеми Минуло вже три роки після Революції Гідності, яка на перше місце ставила завдання знищення корупції у правоохоронних органах та відновлення довіри до них. Згадана проблема аналізувалася в окремих дослідженнях, проте усі питання, які висвітлювалися,

були більше теоретичними. Чіткого аналізу, що було зроблено і робиться у питаннях запобігання і протидії корупції у системі МВС України, яка значно збільшилася у зв'язку з переведенням до системи МВС України Державної прикордонної служби, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби, не було. Самостійно працівники МВС України підготували інформацію, яка розміщена на сайті МВС України, але вона включає тільки цифровий аналіз. Крім того, не виокремлено проблеми, які існують у згаданій діяльності, та напрями щодо усунення цих проблем.

Аналіз дослідження проблеми. Якщо проаналізувати наукові дослідження, які висвітлювали загальний стан корупції в Україні, то їх було багато [4–10]. Питання запобігання і протидії корупції у системі МВС України неодноразово розглядалося у науковій літературі. Здебільшого наукові праці були підготовлені у період до Революції Гідності. У наукових працях розглядалися як теоретичні, так і практичні питання запобігання і протидії корупції у системі правоохоронних органів [1–3]. Сучасний стан запобігання і протидії корупції у системі МВС України глибоко аналізувався. Відсутність такого аналізу можна пояснити кількома причинами. Першою причиною є те, що у країні відбувається реформування поліції і в окремих випадках ще не сформовані повністю усі підрозділи та служби. Іншою причиною є те, що більшість кадрових працівників органів внутрішніх справ України переатестовані, але вони не сприймають сучасну ідеологію роботи правоохоронних органів і тому серед них зустрічаються особи, які вчиняють корупційні правопорушення [11].

Окремі дослідники виділяють два рівні корупції у системі правоохоронних органів. Перший рівень – це номенклатурна корупція, яка виявляється дуже рідко і винні (переважно керівники різних рівнів) рідко притягаються до відповідальності. Другий рівень – загальна або низова корупція, яка характерна співробітникам нижчого рівня [12].

Важко оцінити, який з видів корупції є небезпечнішим для суспільства, адже вони впливають на довіру громадян до влади і разом шкодять державі. Є. В. Невмержицький і Ф. П. Шульженко стверджують, що шкода, яка наноситься корупцією працівникам правоохоронних органів, не може бути оцінена засобами звичайної статистики [13], адже вона негативно позначається на всій системі правоохоронних органів.

До того ж, як вже зазначалося, усі наукові праці щодо запобігання і протидії корупції у системі правоохоронних органів були підготовлені до Революції Гідності і до реформування Національної поліції.

Мета роботи – провести аналіз практичної діяльності МВС України та його підрозділів у сфері запобігання і протидії корупції та висвітлити окремі проблеми, які існують у зазначеній діяльності, та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі керівництво МВС України та його підрозділи: Національної поліції, Національної гвардії України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби проводять заходи із запобігання і протидії корупції. Можна зазначити, що питання загальної або низової корупції вже певною мірою вирішується, але воно ще не вирішене через те, що у системі Національної поліції та в інших підрозділах переатестовано багато осіб, які ще не сприймають сучасні вимоги щодо роботи правоохоронних органів, як їх сформулювало керівництво органів МВС України. З метою запобігання і протидії корупції у підрозділах Національної поліції проводяться різні заходи. Проте ми можемо їх класифікувати за такими напрямками:

1. Затвердження власних антикорупційних програм у Національній гвардії України, Національній поліції України, Державній прикордонній службі України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, та які розміщені на офіційних веб-сайтах зазначених державних органів.

2. Проведення роз'яснювальних заходів щодо вимог заповнення декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

3. Проведення люстрації та звільнення тих працівників, які допускали порушення законодавства, не дотримуються вимог антикорупційного законодавства у частині запобігання і врегулювання конфлікту інтересів.

4. Створення спеціального сайту для повідомлень про корупційні дії працівників Національної поліції.

5. Створення “Гарячої лінії” для повідомлень про корупційні правопорушення з боку працівників Національної поліції.

6. Чітке визначення днів і годин прийому громадян для повідомлень про корупційні правопорушення керівництвом Національної поліції та її підрозділів на місцях.

7. Розроблення наукового обґрунтування окремих напрямів запобігання і протидії корупції науковцями МВС України.

Виконання п 1 нашої класифікації здійснено в усіх підрозділах МВС України, розроблено антикорупційні програми, які затверджені відповідними наказами. До того ж, у програмах недостатньо висвітлені питання контролю за особами, у яких можуть виникати конфлікти інтересів, та контролю за доброчесністю керівництва. Крім того, у програмах не висвітлені питання контролю за майном посадовців, яке придбано їхніми родичами, адже найчастіше корупційні правопорушення прикриваються придбанням майна родичами, зокрема і непрямыми, але, по суті, майно належить керівникам, які займаються корупцією.

Проте в антикорупційній програмі МВС України, яка розроблена на 2017 рік, багато з виявлених недоліків усунуто [15]

Працівниками Управління запобігання корупції та проведення люстрації під час проведення роз’яснювальних заходів щодо вимог з заповнення декларацій про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру зверталася також увага суб’єктів декларування на відповідальність за недотримання цих вимог. Недоліком є те, що працівники зазначеного Управління до сьогодні не розробили типових правил щодо заповнення декларацій і дієвого контролю за дотриманням працівниками МВС України заповнення декларацій.

За даними МВС України, роз’яснювальні бесіди були проведені з 430 працівниками МВС, 1000 працівниками апарату Національної поліції та 70 працівниками Головного управління Національної поліції України у м. Києві, 400 працівниками Держприкордонслужби [14].

З метою недопущення порушень вимог антикорупційного законодавства у частині врегулювання конфлікту інтересів працівниками системи МВС Управлінням з запобігання корупції та проведення люстрації МВС узагальнено інформацію про близьких осіб, які працюють у системі МВС. Зазначена інформація враховується під час розгляду кадрових питань у системі МВС.

Питання люстрації працівників МВС України, які допускали і допускають порушення законодавства, не дотримуються вимог антикорупційного законодавства у частині запобігання і врегулювання конфлікту інтересів також певною мірою виконувалося. Інформації про притягнення працівників поліції до кримінальної відповідальності немає, але за результатами розгляду у судах адміністративних протоколів 16 колишніх правоохоронців визнано винними, з яких 11 – притягнуто до адміністративної відповідальності [14].

Одним із завдань у сфері запобігання і протидії корупції у системі МВС України було створення сайту для повідомлень про корупційні дії працівників Національної поліції. На сайт надійшло 360 повідомлень про корупційні правопорушення [14], проте у звіті за 2016 рік немає аналізу щодо розгляду зазначених повідомлень та результатів такого розгляду.

Була створена також “Гаряча лінія” для повідомлень про корупційні правопорушення з боку працівників Національної поліції. За даними МВС України на зазначену “Гарячу лінію” за 2016 рік надійшло 96 тисяч повідомлень, зокрема щодо:

- злочинів, скоєних поліцейськими, – 485;
- зловживання владою або службовим становищем – 93;
- перевищення влади – 154;
- отримання неправомірної вигоди – 125;
- незаконне збагачення – 31 [14] (зазначено у згаданому звіті).

Проте немає аналізу, якими є результати розгляду повідомлень. Отже, МВС України тільки фіксує статистику щодо повідомлень про порушення з боку працівників МВС України, але не інформує навіть заявників про результати їхнього розгляду та про вжиті заходи.

Одним із завдань щодо запобігання і протидії корупційним правопорушенням у стратегії була визначена також організація прийому громадян з метою повідомлення про корупційні правопорушення. Зазначені питання формально вирішені, але на практиці майже усі керівники не

дотримуються встановлених годин прийому громадян, що також впливає на результат запобігання і протидії корупції.

Окремим напрямом у питаннях запобігання і протидії корупції є також наукове обґрунтування заходів, які здійснюються керівниками МВС України.

Основні питання щодо наукового обґрунтування зазначених заходів були покладені на Національну академію внутрішніх справ. До того ж, як свідчить підготовлений звіт працівниками академії, були підготовлені окремі методичні рекомендації щодо роз'яснення поняття конфлікту інтересів для працівників поліції, військовослужбовців Національної гвардії України, Державної служби з надзвичайних ситуацій та інших підрозділів системи МВС України. До того ж глибокого аналізу причин та умов корупційних діянь у системі поліції та в інших підрозділах системи МВС України ще не проведено.

Висновки. На сучасному етапі питання щодо практичної діяльності у сфері запобігання і протидії корупції у підрозділах Національної поліції здійснюються задовільно. Проте майже кожного дня виявляються факти зловживань та корупційних правопорушень серед працівників МВС України.

З метою усунення недоліків пропонується здійснити такі заходи:

1. У кожному підрозділі МВС України підготувати конкретну програму у сфері запобігання і протидії корупції і організувати відповідний контроль за їх втіленням у життя.

2. Головним напрямом у питаннях запобігання і протидії корупції вважається наявність громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, тому при кожному підрозділі необхідно створити громадські ради, які б могли оперативного реагувати на сигнали про вчинення корупційних діянь працівниками поліції.

3. Довести під розписку ще раз для усіх працівників поліції, що порушення, пов'язані з корупцією та конфліктом інтересів, можуть бути підставою для притягнення до кримінальної відповідальності.

4. За допомогою науковців провести глибокий аналіз причин корупційних правопорушень та розробити психологічні, юридичні, соціальні та інші шляхи усунення згаданих причин.

1. Вербенський М. Г. Правові засади антикорупційних заходів у діяльності міліції: компаративістський аспект міжнародних стандартів і законодавства України / М. Г. Вербенський, Т. О. Проценко. – К.: ДНДІ МВС України, 2013. – 248 с. 2. Соловійов В. М. Запобігання і протидія корупції у державному управлінні: монографія / В. М. Соловійов – К.: Інститут законодавства Верховної Рада України, 2012. – 508 с. 3. Гвоздецький В. Г. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні: монографія / В. Д. Гвоздецький. – К.: МП “Леся”, 2011. – 592 с. 4. Алфьоров С. М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / С. М. Алфьоров. – Х., 2011. – 403 с. 5. Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Р. М. Тучак. – Х., 2007. – 198 с. 6. Заброта Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Заброта Дмитро Григорович. – К., 2005. – 233 с. 7. Гайдук А. В. Заходи адміністративного примусу у боротьбі з корупцією в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А. В. Гайдук. – К., 2006. – 194 с. 8. Мизерий А. И. Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с коррупцией в органах власти : автореферат дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. И. Мизерий. – Нижний Новгород, 2000. – 20 с. 9. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): моногр. / М. І. Мельник. – К.: Юридична думка, 2004. – 400 с. 10. Невмержицький Е. В. Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізми подолання у сучасній Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 / Е. В. Невмержицький – К.: Ін-т держ. і права НАН України, 1999. – 19 с. 11. Корупціонери будуть покарані... <http://www.golos.com.ua/article/254544>. 12. Кісіль З. Р. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії. <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/493-stetsenko/21334-koruptsiya-problemy-protidyiy.html>. 13. Невмержицький С. В. Корупція і національна безпека: навч. посіб. / С. В. Невмержицький, Ф. П. Шульженко. – К.: Вид. центр КДАУ, 2000. – 194 с. 14. Інформація про

стан виконання у 2016 році МВС заходів Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки http://mvs.gov.ua/ua/pages/232_Zapobigannya_korupcii___Antikorupciyna_programa_MVS_ta_informaciya_pro_rezultati_ii_vikonannya.htm. 15. Антикорупційна програма Міністерства внутрішніх справ України на 2017 рік (Проект) http://mvs.gov.ua/ua/pages/232_Zapobigannya_korupcii___Antikorupciyna_programa_MVS_ta_informaciya_pro_rezultati_ii_vikonannya.htm.

REFERENCES

1. Verbens'kyj M.G. *Pravovi zasady' anty'korupciynyx zaxodiv u diyal'nosti militsiyi: komparatyvists'kyj aspekt mizhnarodny'x standartiv i zakonodavstva Ukrayiny'* (The legal framework of anti-corruption measures in the activities of the police: comparative study aspect of international standards and legislation of Ukraine) Kharkov, Maculinea Publ., 2013. 248 p.
2. Solovjov V.M. *Zapobigannya i proty'diya korupcii v derzhavnomu upravlinni* (Preventing and combating corruption in public administration) Kyiv, legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2012. 508 p.
3. Gvozdecz'kyj V.G. *Organizacijno-pravovi zasady' zapobigannya i proty'diyi korupcii v Ukrayini* (Organizational and legal basis of prevention and counteraction of corruption in Ukraine) Kyiv, MP of "Les" Publ., 2011. 592 p.
4. Alf'orov S. M. *Administraty'vno-pravovy'j mexanizm proty'diyi korupcii v organax vnutrishnix sprav* Diss, Dok.yury'd. nauk [Administrative legal mechanism of counteraction of corruption in bodies of internal Affairs. Dokt. legal. sci. diss.]. Kharkov, 2011. 403 p.
5. Tuchak R. M. *Administraty'vno-pravovi zasady' borot'by' z korupciyeyu* Diss, kand.yury'd. nauk [Administrative-legal bases of fight against corruption. Cand. legal. sci. diss.]. Kharkov, 2007. 198 p.
6. Zabroda D. G. *Vzayemodiya sub'yektiv borot'by' z korupciyeyu (administraty'vno-pravovy'j aspekt)* Diss, kand.yury'd. nauk [The interaction of actors in the fight against corruption (administrative and legal aspect). Cand. legal. sci. diss.]. Kyiv, 2005. 233 p.
7. Gajduk A. V. *Zaxody' administraty'vnogo pry'musu u borot'bi z korupciyeyu v Ukrayini* Diss, kand.yury'd. nauk [Measures of administrative coercion in the fight against corruption in Ukraine. Cand. legal. sci. diss.]. Kyiv, 2006. 194 p.
8. Mizerij A. I. *Ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty bor'by s korrupciej v organah vlasti* Diss, kand.yury'd. nauk [Criminal law and criminological aspects of the fight against corruption in government. Cand. legal. sci. diss.]. Nizhny Novgorod, 2000. 20 p.
9. Mel'nyk M. I. *Korupciya – koroziya vlady' (social'na sutnist', tendenciya ta naslidky', zaxody' proty'diyi)* (Corruption – corrosion of power (social nature, trends and consequences, counter-measures)) Kyiv, Legal thought Publ., 2004, 400 p.
10. Nevmerzhy'cz'kyj E.V. *Korupciya yak social'no-polity'chne yavy'shhe: osobly'vosti proyaviv i mexanizmy' podolannya v suchasnij Ukrayini* Diss, kand.polit. nauk [Corruption as a socio-political phenomenon: features of manifestations, and coping mechanisms in modern Ukraine. Cand. polit. sci. diss.]. Kyiv, 1999. 19 p.
11. *Korupcionery' budut' pokarani* [Corrupt officials will be punished]. Available at: <http://www.golos.com.ua/article/254544>.
12. Kisil' Z.R. *Korupciya v organax vnutrishnix sprav: problemy' proty'diyi* [Corruption in the bodies of internal Affairs: problems of counteraction]. Available at: <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/493-stetsenko/21334-koruptsiya-problemy-protydiyi.htm>.
13. Nevmerzhy'cz'kyj S. V. *Korupciya i nacional'na bezpeka* (Corruption and national security) Kiev, Ed. center CDU Publ., 2000, 194 p.
14. *Informaciya pro stan vy'konannya u 2016 roci MVS zaxodiv Derzhavnoyi programy' shhodo realizaciyi zasad derzhavnoyi anty'korupciynoyi polity'ky' v Ukrayini* (Anty'korupciynoyi strategiyi) na 2015–2017 roky' [Information on the status of implementation in 2016, Ministry of internal Affairs of the State programme for the implementation of the principles of state anticorruption policy in Ukraine (Anticorruption strategy) for the years 2015–2017]. Available at: http://mvs.gov.ua/ua/pages/232_Zapobigannya_korupcii___Antikorupciyna_programa_MVS_ta_informaciya_pro_rezultati_ii_vikonannya.htm.
15. *Anty'korupciyna programa Ministerstva vnutrishnix sprav Ukrayiny' na 2017 rik* (Proekt) [Anti-corruption program of the Ministry of internal Affairs of Ukraine in 2017 (Draft)]. Available at: http://mvs.gov.ua/ua/pages/232_Zapobigannya_korupcii___Antikorupciyna_programa_MVS_ta_informaciya_pro_rezultati_ii_vikonannya.htm.

Дата надходження: 27.03.2017 р.